

De Japanse zeepbelslak

Adriaan Gmelig Meyling, Stichting ANEMOON

In juni 2018 werden door duikers in het Veerse Meer bij Wolphaartsdijk duizenden exemplaren van een zeepbelslak (*Haminoea*) waargenomen. Daarvoor waren deze opmerkelijk dieren niet eerder in Nederland aangetroffen. Vanwege de plotselinge grote aantallen, werd vrijwel meteen gedacht aan een nieuwe exoot.



Zeepbelslakken lijken op het eerste gezicht een beetje op naaktslakken met 'hazenoren'. Al bij de eerste waarnemingen viel op dat die oren van de gevonden dieren langer zijn dan bij de Europese soorten die in Groot-Brittannië en Frankrijk voorkomen. Na nauwkeurige bestudering van de rasptanden op de tong (radulatanden) onder een microscoop, bleek het inderdaad te gaan om een exoot. Deze is tussen 1990 en 2000 in brakke en zoute water van Zuid-Europa (Italië, Spanje en Frankrijk) terechtgekomen. De soort draagt de wetenschappelijke naam *Haminoea japonica* (Pilsbry, 1895). Het oorspronkelijke gebied van voorkomen ligt in Oost-Azië; Japan en omstreken.

Uiterlijk

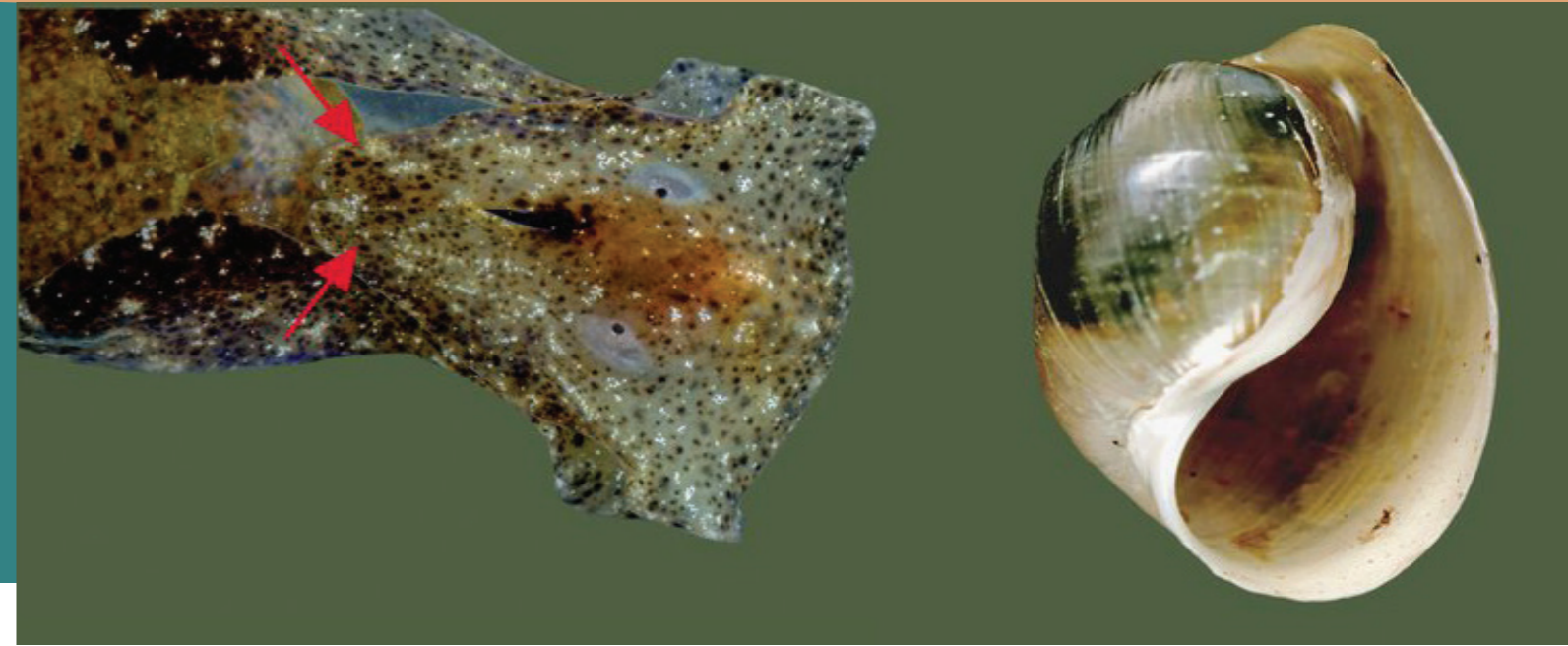
Zeepbelslakken lijken dan wel wat op naaktslakken, ze zijn het echter niet. Ze hebben 'gewoon' een schelp (slakkenhuis). Wie beter kijkt ziet dat die schelp grotendeels bedekt is door mantelflappen, maar zeker niet helemaal. Als een dier sterft, blijft het huisje over. Dat spoelt vaak aan en wordt dan soms door de wind hoog de dijk op geblazen. Het is namelijk flinterdun, zeer fragiel en licht. Het heeft een opgeblazen afgeronde vorm, waar de naam zeepbelslak vandaan komt. De laatste winding sluit alle voorgaande windingen in. De mondopening is opvallend groot, wordt naar boven smaller en beslaat de hele hoogte van het huisje. De schelp is bij levende dieren vrijwel kleurloos of een beetje geelgroen. Leeg gevonden schelpen zijn donkerder, van vuilwit tot vleeskleurig, of meer hoornachtig bruin.

Het weke lichaam van de slak is te groot voor het huisje. Het dier kan zich daardoor niet volledig in de schelp terugtrekken. De dieren zelf zijn overwegend donkerbruin, met donkere en lichte vlekjes. De twee ogen boven op de kop liggen in een ongepigmenteerd veld. Aan de achterzijde van de kop rusten twee lange, platte kopaanhangsels als 'hazenoren' op de schelp.

Verspreiding, habitat en leefwijze

Tot op heden beperkt het leefgebied zich in Nederland vrijwel alleen tot het Veerse Meer en het Goese Meer. De soort leeft daar plaatselijk massaal in de wierzone, zowel tussen groen- als roodwieren en andere wiersoorten.

De Japanse zeepbelslak lijkt op het eerste gezicht een beetje op een naaktslak. (Foto: Marion Haarsma)



De Japanse zeepbelslak. Links: detail kopgedeelte met bij de pijlen de lange platte kopaanhangsels die bij het kruipen naar achteren steken en op de schelp rusten ('hazenoren'). Rechts: schelp met een hoogte van elf millimeter, Wolphaartsdijk, juni 2018. (Foto: Marco Faasse)

De dieren eten onder andere diatomeeën en kiezelwieren die op de algen groeien, feitelijk de biofilm op de wieren. Of ze de groen- en roodwieren zelf eten, is niet duidelijk. De soort is simultaan hermafrodiet en heeft zowel mannelijke als vrouwelijke geslachtsorganen, waarmee twee dieren elkaar wederzijds bevruchten. Vooral in het najaar zetten ze hun bruin-oranje geleiachtige, korte, dikke eisnoertjes af op het wier, die naar goudgeel verkleuren als de embryo's zich ontwikkelen. Vermoedelijk worden de dieren hoogstens één tot twee jaar oud.

Wijze van introductie en impact

We weten niet hoe de Japanse zeepbelslak in Nederland is terechtgekomen. Aannemelijk is dat de dieren of hun eieren zijn meegelift met materiaal dat van elders werd geïmporteerd voor de schelpdierkweek. Andere opties, zoals meeliften met schepen, al dan niet via ballastwater, zijn minder waarschijnlijk. Hoewel de soort zich in Nederland beperkt tot een relatief klein gebied kunnen de aantallen ter plaatse wel enorm zijn, hetgeen ongetwijfeld invloed heeft op inheemse soorten en het ecosysteem ter plaatse.

Over de mate van deze invloed is nog nauwelijks iets bekend. Voor sommige andere via de schelpdierkweek geïmporteerde exoten, zoals de Japanse oester (*Magallana gigas*), gold dat ze na enige tijd opeens drastisch hun areaal vergrootten en een aanzienlijke impact op ons kustmilieu kregen. Of zoiets ook met de Japanse zeepbelslak mogelijk is, laat zich niet voorspellen. Voorlopig lijkt dat niet waarschijnlijk. Wél is zeker dat ook dit weer een soort is die nauwlettend via monitoring gevolgd dient te worden.

Verder lezen

Faasse, M., 2018. *Haminoea japonica* Pilsbry, 1895 (Gastropoda: Cephalaspidea) new to the Netherlands. *Spirula* 416 (zomer): 16-19. Link: [klik hier](#).

Faasse, M. & R. de Bruyne, 2018. Vier nieuwe weekdieren in Nederland; introductie van de Japanse zeepbelslak. *NatureToday* 23 sept. 2018 (Uitg. Stichting ANEMOON & Nederlandse Malacologische Vereniging). Link: [klik hier](#).

